

ENERJİ VERİMLİLİĞİ UYGULAMALARINA ÇÖZÜM

Arif Künar
Elektrik ve Elektronik Mühendisi

Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel (Eİİ) Müdürlüğü'nün kapasitesinin ve etkinliğinin daha da artırılacağı "Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Enstitüsü"ne dönüştürülmesi beklenirken, kapatılması ve enerji verimliliği ile ilgili birimlerinin Enerji Bakanlığı'na bağlı "Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü" altında bir "daire"ye dönüştürülmesi sürecinde geline nokta hiçte iç açıcı değil.

Eİİ bünyesinde, 1993 yılında Ulusal Enerji Tasarrufu Merkezi (UETM) kuruldu. Nisan 2004 yılında ilk kez "Türkiye Enerji Verimliliği Stratejisi", 2 Mayıs 2007'de "Enerji Verimliliği Kanunu" yayımlandı. 2008 yılı ise "Enerji Verimliliği (ENVER) Yılı" olarak ilan edildi. "Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına İlişkin Yönetmelik" 25 Ekim 2008 tarihinde yayımlandı ve 27 Ekim 2011 tarihinde yapılan köklü değişikliklerle yenilenerek yürürlüğe girdi. Eski yönetmelikle "enerji verimliliği danışmanlık (EVD)" şirketleri 15 Temmuz 2009'dan itibaren yetki almaya başladılar. "Bina Enerji Performans (BEP) Yönetmeliği" de 5 Aralık 2009'da yürürlüğe girdi. Yeni "Enerji Verimliliği Strateji Belgesi" onay için bekliyor. Ancak 2 Kasım 2011 tarih ve 28103 sayılı (mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanan 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 89. Maddesi'nde belirtildiği üzere, 14 Haziran 1935 tarih ve 2819 sayılı "Elektrik İşleri Etüt İdaresi Teşkiline Dair Kanun" yürürlükten kaldırılmış, aynı KHK ile "Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü" kuruldu.

İlk "Strateji" ve "Kanun ve Yönetmelikler" in üzerinden 8 yıl gibi uzun bir süre geçmesine rağmen, ülkemizde bu kanun ve yönetmeliklere endekslenen ve beklenen somut enerji verimliliği uygulamaları, altyapı-kapasite geliştirme çalışmaları, maalesef istenen düzeyde gerçekleşemedi, gerçekleştirilemedi. "BEP Yönetmeliği" de uygulamaya geçemedi, "Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına İlişkin Yönetmelik" ise 3 yıl sonra neredeyse tamamen değiştirildi.

Ve "Eİİ" kapatıldı...

Geleneksel bu noktada, yine hem ülkemize hem de bizlere zaman kaybettirecek olan; sektör temsilcilerinin birbirini suçlaması ve bardağın boş tarafını "işaret" etmesi yerine (-ki suçlu aranacak ise az veya çok hepimiz suçluyuz), somut öneriler ve çözümler üzerinde tartışmak ve "ortak akılla" hareket etmek gerektiğini düşünüyoruz. Hepimiz aynı ülkede yaşadığımızı göre, hem sürekli artan enerji fiyatlarından, kronik enerji krizinden, sektörün rekabet edememesinden, enerji arz

güvensizliğinden hem de "iklim değişikliğine" yol açan sonuçlarından, karbon yaptırımlarından kurtulmak ve "yeşil-sürdürülebilir bir ekonomiye" geçiş için de; daha koordineli, doğru ve hızlı hareket etmek mecburiyetindeyiz.

Ayrıca hem büyüme hem de enerji tüketimi hızında Çin'den sonra ikinci olan ülkemizi bekleyen tehlikelerden biri olan enerji ithalatımızın hızla büyüdüğü; cari açığın da yüzde 67 ile enerji ithalatından kaynaklandığı; enerji ithalatımızın yüzde 75'lere tırmandığı, sanayide enerji yoğunluğunun diğer ülkelere göre arttığı ve binalarda metrekare başına kWh/yıl enerji tüketiminin diğer ülkelere göre 5-10 kat fazla olduğu, karbon salımı konusunda da Avrupa ve Dünya rekorları kırdığımızı (günün fosili ödülünü aldığımızı!) da unutmayalım. Özetle, zaten başka seçeneğimiz ve uzatmaları oynama şansımız kalmamış durumdadır.

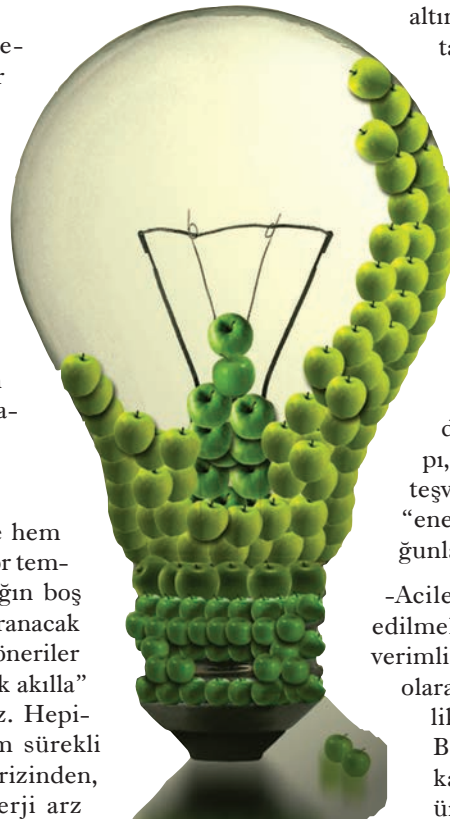
Dünyadaki Durum Nasıl?

Özellikle AB, ABD, Çin ve Japonya'da 1980'lerde başlayan ve giderek hem yaşanan enerji krizleri, fiyatları artan enerji kaynakları hem de yaygınlaşan çevre hareketine bağlı olarak gelişen enerji verimliliği uygulamaları; çok ciddi enerji verimliliği-etkinliği (ortalama en az yüzde 20'ler) ve enerji tasarrufu sağlamıştır. Japonya, Fukuşima'daki nükleer faciadan sonra, enerji açığının kapatılması için bir yılda ülke çapında ısıtma konforunda; 20 derecenin üstüne çıkılmamasını, soğutma konforunda da 28 derecenin altına inilmemesini sağlayarak; yüzde 15 enerji tasarrufu elde etmiştir. Bütün bu kazanımların üstüne, 2020'de yüzde 20 daha fazla enerji verimliliği sağlanması için hedeflerini belirlemişlerdir. Yine 2017-2020 yılında; "sıfır emisyonlu, sıfır enerjili bina" yapılması zorunluluğu birçok ülkede getirilmiştir.

Neler Yapılmalı?

-Ülkemizin en önemli sorunlarından biri olan ekonomi ve enerji krizini, en kısa ve ucuz yoldan hızlıca çözmek için, devletin ve hükümetin bütün dikkati; altyapı, kapasite, personel ve yatırım çalışmaları ile teşvik mekanizmaları; öncelikli ve acil olarak, "enerji verimliliği" üzerine odaklanmalı ve yoğunlaştırılmalıdır.

-Acilen "Enerji Verimliliği Seferberliği" ilan edilmeli; kısa, orta ve uzun vadeli olarak enerji verimliliği konusu -hükümetlere, bakanlara bağlı olarak değil- "devlet politikası" olarak, öncelikli, istikrarlı ve sürdürülebilir olmalıdır. Bu konu ayrıca; "çevre, Kyoto Protokolü kapsamındaki yükümlülükler, temiz-eko üretim ve yenilenebilir enerji" mevzuatıyla

birlikte koordine edilmeli, birlikte planlanmalı ve uyumlandırılmalıdır.

-Enerji Verimliliği Strateji Belgesi uygulamaya sokulmalı ve ancak hedefler tekrar revize edilmeli, öne çekilmelidir.

-2011 yılında enerji ithalatına ödenen paranın sadece yüzde 10'u olan yaklaşık; 5.4 milyar dolar ile en azından bir kereye özgü -sıfır faizli kredi, teşvik, KDV indirimi, elektrik fiyatı indirimi, vergi indirimi vb.- mekanizmalar geliştirilerek, hem sanayide hem de binalarda birkaç yıl içinde en az 10 milyar dolarlık bir tasarruf sağlanabilir. Zaten her yıl cebimizden çıkan "10-15 milyar dolarlık -resmi beyanlara göre- verimlilik-tasarruf potansiyelimiz", kendini 2-3 yılda geri döndürebilir ve bu para, artık hep ülkemizde kahr. Ayrıca bu sayede de; çok ciddi bir yan sanayi ve Ar-Ge, EVD, ESCO firmalarının gelişmesi, enerji yöneticiliğinin-mühendisliğinin, istihdamın artırılmasına da yol açarak, ülke çapında zincirleme bir "ekonomik iyileşme, gelişme, büyüme, kalkınma ve sürdürülebilirlik" sağlanır. Yaşadığımız ekonomik, finansal, enerji, istihdam ve iklim değişikliği krizinden; Güney Kore örneğine benzer bir vizyonla "yeşil ekonomi" ve "ENVER" açılımı-fırsatı yaratılarak çıkılabilir.

-Enerji verimliliğinin sağlanması ve geliştirilmesi için görevli olan EİEİ Genel Müdürlüğü'nün enerji verimliliği ile ilgilenen tüm birim ve şubelerinin, Enerji Bakanlığı'na bağlı Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü'nün altında bir "daire" olarak yer alması yerine, ayrı bir "Enerji Verimliliği Genel Müdürlüğü-Enstitüsü" adı altında yeniden yapılandırılması daha doğru olacaktır. Özellikle de eski üst ve tüm yardımcı yöneticilerin ve personelin, yeni yapılanma içinde yer alması; hem "yönetmelik" hem de "Enerji Verimliliği Strateji Belgesi"nin vakit kaybedilmeden gerçekleştirilebilmesi açısından çok önemli ve hatta kaçınılmazdır. Ülkemizin ve sektörün; yeni bir dört-sekiz yıla daha tahammülü kalmamıştır. Ayrıca yeni yapının adı ne olursa olsun; sayıları çok az, ancak tecrübeli mevcut kadro ile gerçekten çok büyük bir özveri içinde çalışacak olmalarına rağmen, maalesef yine yeterli olamayacağı için, bu açıdan da kapasitesinin hızla geliştirilmesi-iyileştirilmesi sağlanmalı ve "bölge, şehir, yerel enerji verimliliği merkezleri" de oluşturulmalıdır.

-Diğer örneklerle benzer kurumların oluşumuna, yapılmasına (Enerji Piyasası Denetleme Kurumu gibi) benzer hızlı bir yapılanma ile maaşlarının, idari koşullarının iyileştirilmesi, yurtdışı-içi eğitimlerinin artırılması, yüksek lisans-doktora yapmak isteyen personelin teşvik edilmesi, yeni genç-kadrolu mühendislerin alınabilmesi vb. yollar izlenmelidir.

-Mevcut Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu (EVKK) da, içine ilgili sektör dernekleri ve finans kuruluşları da alınarak; daha aktif, sık aralıklarla bir araya gelen ve "pratik" olarak, alt "komisyonlar" şeklinde yaygınlaşacak etkin bir "yapılanma" içine girmelidir. Çözüm için kaçınılmaz olan, Enerji Verimliliği Merkezi'nin (EVEM) de altyapısını oluşturulmalıdır.

-Hem kamu hem de enerji yöneticiliği zorunlu olan sanayi tesislerinde ve ticari binalarda enerji verimliliği etüt-proje ve Verimlilik Artırıcı Proje (VAP) yapma-yaptırma "zorunlu" olmalıdır.

-2 Mayıs 2009 tarihinden itibaren uygulamaya başlanan "Kamu Binalarında Enerji Etüt ve VAP Hizmeti", "Binalarda Enerji Yöneticiliği Hizmeti" maalesef hedeflenen

amaçlara hizmet etmemektedir. Bu uygulamanın, hem yeni "Kurum"un hem de Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) ile Makina Mühendisleri Odası (MMO) ve sektör derneği olan Enerji Yönetimi Derneği (EYODER) tarafından denetlenmesinin, etik kurallarının ve hizmet standartlarının, mümkünse de asgari -alt- hizmet bedellerinin belirlenmesi gerekmektedir.

-VAP, Gönüllü Anlaşmalar, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) teşvikleri, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), TÜBİTAK destekleri arttırılmalı, entegre edilmeli, başvuru ve geri dönüş-ödeme mekanizmaları kolaylaştırılmalı ve hızlandırılmalıdır. Bugüne kadar sanayiye verilen VAP ve Gönüllü Anlaşma teşvikleri, benzer şekilde kapsam dahilindeki tüm kamu, ticari bina ve işletmelere de verilmelidir.

-Yapılan enerji etüt proje, VAP ve uygulamaların doğru olup-olmadığını kontrol için, "enerji etüt" ve "ölçme ve doğrulama" standartları, metodolojisi, yeni "Kurum" ve EYODER, TÜBİTAK desteği ile birlikte hazırlanmalıdır.

-5 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren, "Binalarda Enerji Performans Yönetmeliği" ve Yönetmeliğin uygulanabilmesi için gerekli olan performans kriterleri ve bina enerji performans hesaplama konusunda (BEP-TR); kamu, üniversiteler, enstitüler, meslek odaları, sektör dernekleri acilen bir araya gelmeli ve belirtilen uygulamaya yönelik, geniş kapsamlı bir kabul, test, değerlendirme çalışması yapılmalıdır. TÜBİTAK tarafından belirlenecek olan metodolojiye uyumlu, aynı sonucu verebilecek alternatif programlar kullanılabilir. Yönetmelik ve BEP-TR; hem eski hem de yeni binalarda doğru-gerçek anlamda acilen devreye girmelidir.

Teori pratiğe geçmedi, geçemedi, geçirilemedi... Hem kadim "Anadolu Yaşam Geleneğinde" hem de geçmiş "İslam Kültüründe" israf, doğaya zarar verme, aşırı tüketme -yok etme davranışı- anlayışı olmayan bir coğrafyada, şimdi tam tersine; tüketme-yok etme-gereğinden-ihtiyacından-doğal olandan fazlasına sahip olma çılgınlığını-pratiğini yaşıyoruz. Kaynakları ve enerjiyi hoyratça harcıyoruz.

Karar vericilerin ve otoritelerin bilinci bu konuda henüz tam oluşmadı ve olgunlaşamadı, maalesef. Atılacak adımlar, alınacak kararlar, yapılacaklar belli olmasına rağmen, özellikle enerji verimliliği konusunda Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok iken, hala dümeninin kimde olduğu bilinmeyen küçük teknelerle ABD'yi keşfetmeye çalışıyoruz; koca okyanusun üzerinde, dönüp dönüp hep aynı yere gelerek. ■

